

Ryszard Kuczer

Maryja w rodzinie jako miejscu moralnego rozwoju w świetle nauczania Jana Pawła II

Salvatoris Mater 9/3/4, 205-215

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Mozna śmiało powiedzieć, że pasterskie zaangażowanie Jana Pawła II na rzecz rodziny jest jednym z głównych znamion jego pontyfikatu¹. Papież nie omijał żadnej okazji, by głosić *Ewangelię rodziny*. Czynił to także w kontekście nauczania maryjnego. Podstawą do tego jest fakt, że Syn Boży dla zbawienia świata przyjął za swoją ludzką rodzinę z Nazaretu i uczynił ją świętą. Chrystus przeżył w rodzinie większość lat swego życia na ziemi. Przez to zjednoczył się On w jakiś sposób z każdą ludzką rodziną i na każdej rodzinie wycisnął znamię świętości. Maryja jako Patronka chrześcijańskich rodzin, starających się wypełniać swoją wyjątkową rolę w Bożym planie zbawienia ludzkości, nigdy nie przestała się wstawiać macierzyńską miłością za całe pokolenia rodziców i dzieci. Jednocześnie – jak na to wskazuje nauczanie Papieża – Maryja powinna być obecna w rodzinie jako miejscu moralnego rozwoju. Wzorując się na Niej, rodzina chrześcijańska jako wspólnota osób, powinna wypełniać swoje podstawowe zadania i przyczyniać się do moralnego rozwoju swoich członków. Stąd rodzi się pytanie: w jaki sposób - naśladując Maryję - powinna kształtować się wspólnota rodzinna jako miejsce moralnego rozwoju? Udzielając odpowiedzi na tak postawione pytanie, wskaże się najpierw wpływ Maryjnej obecności w kształtowaniu

Ryszard Kuczer OMI

Maryja w rodzinie jako miejscu moralnego rozwoju w świetle nauczania Jana Pawła II

SALVATORIS MATER
9(2007) nr 3-4, 205-215

rodziny jako środowiska miłości. Punkt drugi podejmie problematykę otwarcia rodziny na nowe życie i kształtowania szacunku dla jego godności w perspektywie maryjnej. Należy także zauważyć, że ukazując rolę Maryi w rodzinie jako miejscu moralnego rozwoju, trzeba będzie się tutaj często odwoływać – za nauczaniem papieskim – do rodzinnych relacji Świętej Rodziny z Nazaretu, w której Maryja była Matką i Oblubienicą.

¹ Wyrazem zaangażowania Jana Pawła II w problematykę rodziny jest fakt, że temat rodziny pojawiał się często w jego przemówieniach. Wyrazem tej samej duszpasterskiej troski Papieża o rodzinę jest również adhortacja *Familiaris consortio* oraz jego *List do rodzin*. Zob. *Familiaris consortio. Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym* (Rzym, 22.11.1981), w: JAN PAWEŁ II, *Adhortacje apostolskie Ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków 1997, 87-208; *Gratissimam sane. List do Rodzin z okazji Roku Rodziny* (Rzym, 2.02.1994), w: *Wybór Listów Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1997, 274-336. Poglębiającą analizę sytuacji rodziny w dzisiejszym świecie i jej podstawowych zadań podejmuje S. ROSIK, *Sytuacja rodziny w dzisiejszym świecie i jej podstawowe zadania*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 33(1986) z. 3, 73-92.

1. Środowisko rozwoju miłości

Jednym z podstawowych zadań rodziny jest stworzenie warunków do rozwoju miłości. Papież łączy przy tym miłość z odpowiedzialnością. Według Bożego planu bowiem, rodzina jest środowiskiem, w którym dzieci uczą się, co to znaczy być odpowiedzialnym jako jednostka oraz jako członek szerszej społeczności. W rodzinie również dzieci po raz pierwszy odkrywają cnotę niesamolubnej miłości i poświęcenia. W środowisku rodziny zaczynają rozumieć tajemnicę Bożej miłości wyrażanej poprzez miłość rodziców. Ponieważ rodzina jest *pierwszą i żywotną komórką społeczeństwa*², podstawowym probierzem siły społeczeństwa będzie zawsze duchowe zdrowie rodzin, u którego podstaw leży miłość. Trzeba więc, aby rodziny umiały widzieć w Maryi, Matce Świętej Rodziny z Nazaretu, niezawodną przewodniczkę pośród doświadczeń życia, wystawiającą wzajemną miłość rodzinną na próbę³. Maryja bowiem, ożywiana pełną miłości troską o innych, poddaje wszystkie potrzeby każdej rodziny działaniu zbawczej mocy Chrystusa.

Rodzinę jako środowisko rozwoju miłości Jan Paweł II ukazuje również w świetle Świętej Rodziny. Jej rzeczywistość skłania bowiem wyraźnie do refleksji nad kolebką miłości i życzliwości, jaką powinna być każda rodzina. Sama nazwa *Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa*, oddaje cały sens tej ludzkiej i Boskiej rzeczywistości, stawiając przed oczyma wzór dla rodzin, a zwłaszcza dla rodzin chrześcijańskich. Święta Rodzina jest takim wzorem poprzez życie w harmonii, uczciwości, pokoju i miłości, które były jej przymiotami. Świętość rodziny znajdująca swój zasadniczy wyraz we wzajemnej miłości i życzliwości to główna i jedyna droga prowadząca do budowania lepszego społeczeństwa. Jedynie w taki sposób można przywrócić nadzieję na przyszłość świata, któremu grozi tak wiele niebezpieczeństw. Współczesne rodziny chrześcijańskie powinny więc z nowym zaangażowaniem podjąć naukę w tej szkole bezgranicznej miłości i oddania, jaką jest Święta Rodzina⁴.

² Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, 11 (dalej: AA).

³ Por. JAN PAWEŁ II, *Powierzam wasze rodziny macierzyńskiej opiece Maryi* (homilia w sanktuarium Ta Pinu – Malta, 26.05.1990), „L'Osservatore Romano” 11(1990) nr 5, 18. Obecności Maryi w życiu rodzinnym, ze szczególnym uwzględnieniem aspektu eklezjalnego, podejmuje artykuł J. WILKA, *Maryja wzorem eklezjalnej wspólnoty rodzinnej*, w: *Matka Odkupiciela. Komentarz do Encykliki Redemptoris Mater*, red. S. GRZYBEK, Kraków 1988, 239-256.

⁴ Por. JAN PAWEŁ II, *Wzór chrześcijańskiej rodziny* (Rzym, 27.12.1987), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II* (27.10.1985-16.10.1988), t. 3, Watykan 1989, 284. Zagadnienie służebnego wymiaru powołania małżeńskiego podejmuje A. DZIUBA, *Służebny wymiar powołania małżeńskiego*, „Chrześcijanin w świecie” 12(1982) nr 8, 5-15.

W nauczaniu papieskim także oblubieńcza więź łącząca Maryję z Józefem staje się rzeczywistością, która może wywierać realny wpływ na miłość rodzinną, szczególnie w jej wymiarze małżeńskim. W Maryi bowiem, dziewiczo poślubionej Józefowi i w Boski sposób płodnej, znajduje się radość czystej miłości małżonków i macierzyństwa przyjątego i strzeżonego jako dar Boga⁵. Syn Boży, gdy stał się Dzieckiem, pozostawał stale, podobnie jak wszystkie dzieci, pod troskliwą opieką swojej Matki i Józefa. Maryja, na zawsze zachowując dziewictwo, wszystkie dni swego życia poświęciła pełnieniu misji macierzyńskiej⁶. Józef, któremu powierzone zostało zadanie strzeżenia tajemnicy Boskiego synostwa Jezusa i dziewiczego macierzyństwa Maryi, spełnia swoją rolę z pełną świadomością, w milczeniu i w posłuszeństwie woli Bożej. Oblubieńcza więź, która łączy Maryję i Józefa, wskazuje jednocześnie na ogrom tajemnicy, jaką zawiera w sobie Święta Rodzina⁷. Maryja jako wzór kobiecości, czułości i panowania nad sobą, wspomaga mężczyzn i kobiety, aby nie pozbawiali płciowości jej głębokiego sensu w imię fałszywej nowoczesności⁸.

Rodzina jako środowisko rozwoju miłości jest zarazem pierwszym miejscem modlitwy. Jan Paweł II przypomina za Soborem Watykańskim II: *dzieci, a także wszyscy żyjący w rodzinie, łatwiej znajdą drogę szlachetności, zbawienia i świętości, jeżeli torować ją będzie przykład rodziców i rodzinna modlitwa. Małżonkowie zaś ozdobieni godnością i zadaniem ojcostwa i macierzyństwa, niech gorliwie wypełniają obowiązek wychowania, przede wszystkim religijnego, który w szczególny sposób należy do nich samych*⁹. Podobnie dzieci, jako będący darem Boga członkowie rodziny, powinny na swój sposób przyczyniać się do uświęcenia rodziców¹⁰. Maryja uczy w rodzinach tej miłości, której człowiek nie zdoła się nauczyć, jak tylko w rodzinie. Chodzi tutaj o wzajemną miłość rodziców i dzieci oraz o miłość małżeńską. Papież wskazuje przy tym, że miłość rodzinna, rodząca się z modlitwy, powinna być wierna, pokorna, cierpliwa i ofiarna¹¹.

⁵ Por. JAN PAWEŁ II, *Tajemnice radosne Różańca* (Rzym, 23.10.1983), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II* (1.11.1981-20.10.1985), t. 2, Watykan 1986, 249.

⁶ Por. TENŻE, *Wzór chrześcijańskiej rodziny...*, 284.

⁷ Por. TAMŻE; por. także TENŻE, *Modlitwa w rodzinie* (Rzym, 30.01.1994), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II* (27.10.1991-16.10.1994), t. 5, Watykan 1995, 305-307.

⁸ Por. Por. TENŻE, *Miłość mężczyzny i kobiety* (Rzym, 26.06.1994), w: TAMŻE, 359-361.

⁹ Por. GS 48.

¹⁰ Por. JAN PAWEŁ II, *Tajemnica narodzenia Maryi* (Eschen – Lichtenstein, 8.09.1985), „L'Osservatore Romano” 6(1985) nr nadzwyczajny / II, 3.

¹¹ Por. TENŻE, *Człowiek uczy się miłości w rodzinie* (Rzym, 21.12.1986), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 3, 165-166.

W *Magnificat* – hymnie na cześć Bożej mocy i chwały – Maryja wskazuje główny kierunek wszelkiej modlitwy: *Wielbi dusza moja Pana i raduje się duch mój w Bogu, moim Zbawcy* (Łk 1, 46). Rodziny powinny włączyć swoją modlitwę w to maryjne uwielbienie Boga. Chodzi o to, aby rodzina wykazała Bogu przez wierny udział w świątecznej i niedzielnej liturgii, że Go kocha i czci ponad wszystko, a zarazem jest gotowa dać tej miłości konkretny – rodzinny i wspólnotowy – wyraz. Modlitwa – wskazuje Papież – jest bowiem prawdziwie odmieniającą i wyzwalającą mocą życia człowieka. Maryja zaś jest żywą ikoną modlitwy w modlącej się rodzinie. Właśnie dlatego jest Ona dla rodziny obrazem pogody ducha, spokoju, oddania, wierności, czułości i nadziei. Tymi wartościami powinna odznaczać się również każda rodzina¹². Jan Paweł II wskazuje szczególnie na modlitwę różańcową, jako na typową modlitwę chrześcijańskiej rodziny. Sobór nazwał rodzinę chrześcijańską *Kościółem domowym*, chcąc jasno ukazać istniejącą w obrębie rodziny świętą rzeczywistość, ze swej natury kościelną. Dlatego rodzina jest wezwana do tego, by być obrazem Chrystusowego Kościoła. Odmawiając modlitwę różańcową, przeżywa ona doświadczenie swojej jedności, czerpie radość z wymiany uczuć, wznosi się do kontemplacji tego, co Boskie oraz umieszcza w tym wzniosłym wymiarze swoje potrzeby, cierpienia i osiągnięcia codziennego życia¹³.

Często, niestety, zdarza się, że jednostki i całe rodziny tak bardzo pochłonięte są przez liczne troski życia codziennego, iż nie mają czasu zatrzymać się na chwilę, aby spojrzeć na swoje życie w perspektywie duchowej i odkryć na nowo prawdę swego powołania. Jest to wielki dramat – stwierdza Jan Paweł II – bowiem bez ducha modlitwy i medytacji nie można dostrzec Bożej woli wobec siebie, zwrócić się ku Niemu z posłuszeństwem i miłością, a dzięki temu zaznać posłuszeństwa i pokoju, dla którego On stworzył każdego człowieka. Wynika stąd także obowiązek wzajemnej modlitwy za siebie w rodzinach. Rodzice powinni modlić się za swoje dzieci, aby wzrastały w nowym życiu, które otrzymały na chrzcie. Dzieci zaś powinny modlić się za swoich rodziców, ponieważ mają szczególny obowiązek przyczyniać się do ich uświęcenia. Jako członkowie większej, ogarniającej cały świat rodziny, zjednoczeni z Ciałem Chrystusa, powinniśmy się także modlić w intencji wszystkich ludzi: za chorych i uciśnionych, za rządzących państwami, za tych, którzy budują sprawiedliwość i pokój między narodami¹⁴.

¹² Por. TENŻE, *Modlitwa w rodzinie...*, 305-307; por. TAKŻE, *Tajemnice radosne Różańca...*, 249.

¹³ Por. TENŻE, *Królowa Różańca świętego* (Rzym, 7.10.1984), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 2, 346-347.

¹⁴ Por. TENŻE, *Powierzam wasze rodziny macierzyńskiej opiece...*, 18, 30. Papież nawiązuje tutaj wyraźnie do nauczania Soboru Watykańskiego II. Zob. GS 48.

Jan Paweł II podkreśla z naciskiem w swoim nauczaniu wielką wartość obecności Maryi w kształtowaniu rodziny jako środowiska miłości. Wzorując się na Niej, członkowie rodzin powinni coraz głębiej wnikać w tajemnicę wzajemnej miłości oraz podejmować wzajemną służbę. Rodzina chrześcijańska powinna odzwierciedlać relacje panujące w Świętej Rodzinie z Nazaretu. Uprzywilejowaną formą rodzinnej miłości powinna być wspólna modlitwa do Maryi. Modlitwa rozbudza bowiem wzajemną miłość i umacnia jedność.

2. Rodzina otwarta na nowe życie

Nauczanie Jana Pawła II wyraźnie ukazuje, że osoba Maryi i Jej macierzyńska misja w historii zbawienia łączy się ściśle z tajemnicą ludzkiego życia. Chodzi tutaj o maryjny wpływ na kształtowanie szacunku dla godności i świętości życia ludzkiego w jego początkowej i najbardziej bezbronnej formie. Maryja jest w najpełniejszym tego słowa znaczeniu opiekunką życia, Ona bowiem poczęła Chrystusa, który jest Życiem (por. J 11, 25; 14, 6)¹⁵. Poczęcie przez Maryję Syna Bożego jest z pewnością wydarzeniem jedynym i niepowtarzalnym, pośrednio jednak, rzuca ono światło także na godność każdej istoty ludzkiej od momentu poczęcia w łonie matki. Wydarzenie wcielenia i narodzenia Chrystusa – choć jednocześnie tak pokorne i ukryte – zachęcają do rozważania z szacunkiem momentu poczęcia i godności każdego ludzkiego bytu¹⁶. Przez wielką tajemnicę wcielenia odmieniło się całe ludzkie życie. Człowieczeństwo zyskało nową godność. Bóg stał się podobny do człowieka we wszystkim, z wyjątkiem grzechu, aby w ten sposób umożliwić mu stanie się jednym z Bogiem. Przez zgodę Maryi na wcielenie, życie każdego mężczyzny i każdej kobiety zostało wywyższone. Ludzie zostali pociągnięci do Boga, ponieważ Bóg zbliżył się do nich, a przez to ludzie przybliżyli się jedni ku drugim¹⁷. Prawdy te w sposób szczególny wyraża modlitwa *Anioł Pański*. Nie można modlitwy tej odmawiać ustami, a jednocześnie postępować w sposób, który sprzeciwiałby się ludzkiej i chrześcijańskiej godności.

¹⁵ Por. JAN PAWEŁ II, *Przyjmijmy każde życie z miłością* (przem. podczas spotkania z przedstawicielami ruchów *Pro vita*, Rzym, 15.11.1991), w: *W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*, red. K. SZCZYGIEL, Tarnów 1998, 225.

¹⁶ Por. TENŻE, *Szczęśliwego Nowego Roku* (Rzym, 1.01.1979), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II* (22.10.1978 -25.10.1981), t. 1, Watykan 1982, 39.

¹⁷ Por. TENŻE, *Dziękczynna modlitwa za tajemnicę Wcielenia* (Delhi, 2.02.1986), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 3, 46-47; por. TAKŻE, *Na rodzinnej ziemi św. Benedykta* (Nursja, 23.03.1980), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 1, 212.

Szczególnie współdziałanie Maryi z tajemnicą Bożego planu, objawionego we wcieleniu Jej Syna, powinno pobudzać wszystkie chrześcijańskie rodziny do otwarcia na tajemnicę życia i szacunku wobec niego. Wiara uczy, że każde życie ludzkie od momentu poczęcia jest darem Stwórcy, posiadającym w Jego oczach nieskończoną wartość. Każdy człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże oraz obdarzony powołaniem i przeznaczeniem, które wypełni się ostatecznie, gdy przeminie ziemski egzystencja, w komunii życia i miłości z Trójcą Świętą. Człowiek związany z wszystkimi innymi ludźmi głęboką solidarnością moralną, powinien być świadomy tego, że konsekwencje jego czynów i decyzji dotyczą nie tylko jego samego, ale również jego bliźnich. Dlatego wszelkie formy naruszania świętości życia godzą najbardziej w członków rodziny, ale również w całe społeczeństwo¹⁸. Nauczanie Papieża jest więc tutaj dalekie od indywidualizmu. Cała wspólnota rodzinna – a nawet szerzej, społeczeństwo – powinny brać odpowiedzialność za dar życia i jego przyjęcie.

Jeżeli Maryja jest błogosławiona między niewiastami, to każda na ziemi matka jest błogosławiona, gdyż błogosławiony jest owoc jej łona. Dzieje się tak, gdy potwierdza się tę prawdę, mówiąc *tak* wobec życia oraz *tak* wobec prawdziwej miłości małżeńskiej, zawsze otwartej na przyjęcie życia. Powinno to być „tak” szczere, by pomogło małżonkom w przewyżnianiu trudności, związanych z każdym decydującym wyborem. Wszyscy powinni mówić *tak* wobec życia, jak uczyniła to Maryja w nadzwyczajnym i historycznym w dziejach całej ludzkości momencie zwiastowania. Jednocześnie każdy człowiek powinien dziękować Bogu za dar swego życia, które mu dał za pośrednictwem rodziców oraz okazywać radość i solidarność z tymi, którzy zostali wezwani do obdarzenia życiem i dla jego ochrony. Szczególnie młode małżeństwa nie powinny bać się dawać życie. Także osoby działające na polu społecznym i duszpasterskim mogą znaleźć głęboką inspirację w osobie Maryi dla swojej działalności. Powinny bez lęku i z przekonaniem popierać życie oraz bronić go wszędzie tam, gdzie odpowiadając na skierowane do nich wezwanie, służą ludzkiej wspólnocie. Matka Jezusa, a w Nim Matka wszystkich ludzi, wzywa tajemnicą całej swojej osoby do tego, aby przyjmować nowe życie, angażując się także w jego formację¹⁹.

Jan Paweł II, łącząc tajemnice wcielenia i odkupienia z powołaniem człowieka do świętości, wskazuje jednocześnie na świętość życia ludzkiego z samej swojej natury. Syn Boży przyszedł na świat, aby zbawić każdego

¹⁸ Por. TENŻE, *Powierzam wasze rodziny macierzyńskiej opiece...*, 18,

¹⁹ Por. TENŻE, *Święty dar życia* (Rzym, 7.02.1988), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 3, 304-305.

człowieka, przeistaczając do głębi jego wnętrze i uczynić go podobnym do siebie, czyli świętym. Każda rodzina również jest święta z samej swej natury, ponieważ święte jest życie ludzkie, które tylko w rodzinie zostaje zrodzone, rozwija się i doskonali w sposób godny człowieka. Trzeba więc stwierdzić, że od *jakości* współczesnej rodziny uzależniona jest *jakość* społeczeństwa jutra. Niestety – wskazuje Papież – na rodzinę czyhają różnego rodzaju zasadzki ze strony tych, którzy starają się zniszczyć jej strukturę i rozerwać jej naturalną i nadprzyrodzoną jedność. Dokonuje się to przez podważanie stojących u jej podstaw wartości moralnych. Służą temu liczne środki, jakich dostarcza współczesne, permissywistyczne społeczeństwo, a zwłaszcza mass media. Te opiniotwórcze środki najczęściej odrzucają podstawową zasadę poszanowania świętości każdego ludzkiego życia od chwili jego poczęcia²⁰. Trzeba przywrócić żywe poczucie ludzkich i chrześcijańskich przymiotów rodziny oraz jej niezastąpionej roli wspólnoty związanej głęboko miłością. Chodzi więc o to, aby rodzina była dla rodzącego się życia ciepłym i bezpiecznym miejscem rozwoju, w którym nowa istota ludzka może być wychowywana w poszanowaniu samej siebie i innych ludzi oraz w poczuciu prawdziwych wartości. Jest to priorytetowe zadanie, ponieważ najgłębsze problemy ludzkie związane są z rodziną, która jednocześnie stanowi pierwszą, podstawową i niezastąpioną wspólnotę człowieka. *Rodzina jako taka otrzymała od Boga posłannictwo, by stać się pierwszą i żywotną komórką społeczeństwa* – przypomina za Vaticanum II Jan Paweł II²¹. Z rodziną związane są podstawowe wartości, których nie można naruszyć bez nieobliczalnych szkód natury moralnej. Często perspektywy porządku materialnego i punkt widzenia *ekonomiczno-społeczny* przeważają nad zasadami chrześcijańskiej, a nawet ludzkiej moralności. Nie wystarcza wtedy wyrażać tylko ubolewanie. Trzeba bronić tych podstawowych wartości z uporem i stanowczością, ponieważ ich naruszanie przynosi nieobliczalne szkody społeczeństwu, a w ostatecznym rozrachunku samemu człowiekowi. Doświadczenie różnych narodów w historii ludzkości oraz doświadczenie współczesne może służyć jako argument dla potwierdzenia bolesnej prawdy, że w podstawowej sferze ludzkiej egzystencji, w której decydująca jest rola rodziny, łatwo jest zniszczyć istotne wartości, podczas gdy bardzo trudno te wartości odtworzyć. Trzeba tu wskazać na całą hierarchię i zespół wartości, które wzajemnie się określają i warunkują. Wyrażając je w sposób zwięzły, można powiedzieć, że chodzi tutaj o dwie podstawowe wartości, które wchodzą ściśle

²⁰ Por. TENŻE, *Wzór chrześcijańskiej rodziny...*, 284-285.

²¹ Por. TENŻE, *Prawa rodziny...*, 283; por. także AA 11.

w kontekst tego, co nazywa się *miłością małżeńską*. Pierwszą z nich jest wartość osoby, która wyraża się we wzajemnej wierności duchowej męża i żony aż do śmierci. Następnym tej afirmacji wartości osoby, która wyraża się we wzajemnej relacji między mężem i żoną, powinno być poszanowanie wartości osobowej nowego życia, czyli dziecka, od pierwszej chwili jego poczęcia²². Papież zauważa, że zachowując wprawdzie szacunek wobec tych wszystkich, którzy myślą inaczej, trudno jest uznać z obiektywnego i bezstronnego punktu widzenia, że postępuje zgodnie z prawdziwą godnością ludzką ten, kto łamie wierność małżeńską albo kto pozwala na unicestwienie życia poczętego w łonie matki. W związku z tym nie można uznać także, że programy, które doradzają, ułatwiają lub dopuszczają takie postępowanie, służą dobru moralnemu człowieka i przyczyniają się do uczynienia życia ludzkiego bardziej godnym człowieka, czyli, że służą tworzeniu lepszego człowieczeństwa²³. Wypada zauważyć, że Jan Paweł II zagadnienie otwarcia rodziny na życie i problem zagrożeń, jakie na nie współcześnie czyhają, umieszcza w szerszym kontekście społecznym. Chrześcijańska powinność obrony i szacunku dla życia ludzkiego w wymiarach społecznych znajduje jednocześnie w nauczaniu papieskim wyraźną motywację teologiczną, wypływającą z daru wcielenia i odkupienia.

Poczęcie ludzkiej istoty – uczy Jan Paweł II z właściwą sobie wrażliwością personalistyczną – nie jest zwykłym faktem biologicznym, ale początkiem istnienia człowieka. Nauka udowodniła bowiem, że w owocu poczęcia *jest już utrwalony program tego, czym stanie się żywa istota: człowiekiem, konkretnym człowiekiem, którego cechy są już dokładnie określone*²⁴. Od tej fazy istnienia embrionalnego aż do pełnej dojrzałości fizycznej i duchowej człowiek przechodzi proces nieprzerwanego i organicznego rozwoju. To oczywiście ukierunkowanie embrionu ku przyszłości nie pozwala traktować go jako zwykłej materii biologicznej, gdyż zgodnie z Bożym zamysłem wobec człowieka, ta określona *indywidualność* biologiczna, którą matka przyjmuje w swoim łonie, zostaje także przyjęta przez wszechmocną miłość Boga i mocą Jego interwencji obdarzona jest nieśmiertelną duszą. Dusza bowiem jako źródło człowieczeństwa zostaje natychmiast stworzona przez Boga w momencie

²² Por. TENŻE, *Miłość małżeńska i życie – podstawowymi wartościami rodziny...*, 212-213.

²³ Por. TAMŻE, 213.

²⁴ KONGREGACJA NAUKI WIARY, *Deklaracja o sztucznym poronieniu* (Rzym, 18.11.1974), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, Tarnów 1995, 13; por. także JAN PAWEŁ II, *Godność człowieka od chwili poczęcia* (Rzym, 19.12.1993), w: *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 5, 287.

poczęcia. Wynika stąd, że ludzkiej istocie, nawet tak skrajnie bezbronnej, jaką jest człowiek jeszcze nienarodzony – ukryty w matczynym łonie, i zarazem ogarniętej stwórczą miłością Boga – trzeba okazywać szacunek należny każdemu człowiekowi. Maryja przeżyła to wzniosłe misterium macierzyństwa jak żadna inna kobieta na świecie. Wiara pozwoliła Jej otworzyć się na Słowo Pańskie, a Jej ciało stało się płodną przestrzenią Jego wcielenia. Dlatego pomaga Ona coraz głębiej poznać godność każdej ludzkiej istoty, zwłaszcza mężczyznom i kobietom powołanym do wielkiej misji ojcostwa i macierzyństwa. Dzięki temu małżonkowie, poprzez udział w przekazywaniu życia, które Bóg powierzył ich wiernej miłości i czujnej odpowiedzialności, powinni być zawsze prawdziwym *sanktuarium życia*²⁵.

Papież, wskazując na misterium macierzyństwa Maryi, stwierdza, że świadczy ono o godności każdego ludzkiego życia i woła do wszystkich ludzi na ziemi: *nie zabijaj!*²⁶ Maryja pomaga uświadomić rodzinom, że życie znajduje się zawsze w centrum wielkiego zmagania między dobrem a złem, między światłością a ciemnością. *Nowonarodzone dziecię* (por. Ap 12, 4), które Smok chce pożreć, jest figurą Chrystusa zrodzonego przez Maryję, *gdy nadeszła pełnia czasu* (Ga 4, 4), którego Kościół musi nieustannie nieść ludziom w różnych epokach dziejów. Ale w pewien sposób jest także figurą każdego człowieka. Chodzi tutaj zwłaszcza o każde dziecko oraz o każdą istotę ludzką słabą i zagrożoną, ponieważ – przypomina Jan Paweł II słowa Vaticanum II – *Syn Boży przez wcielenie swoje zjednoczył się jakoś z każdym człowiekiem*²⁷. Właśnie w ciele każdego człowieka Chrystus nieustannie się objawia i ustanawia komunie z ludźmi. Dlatego odrzucenie życia człowieka – dokonywane w różnych formach – jest w istocie odrzuceniem Chrystusa. Jest to fascynująca, a zarazem wymagająca prawda, którą objawia Chrystus i którą Jego Kościół niestrudzenie głosi: *Kto by przyjął jedno takie dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje* (Mt 18, 5), oraz: *Zaprawdę powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili* (Mt 25, 40)²⁸. Maryja jako Matka Wcielonego Słowa i Matka odkupionych uczy przewyżczać to wszystko, co sprzeciwia się szacunkowi dla życia ludzkiego. Umacnia także rodziny chrześcijańskie w ich codziennym zmaganiu z *władcą tego świata* (por. J 12, 31), który pragnie wyrwać

²⁵ Por. JAN PAWEŁ II, *Godność człowieka od chwili poczęcia...*, 287-288.

²⁶ Por. TENŻE, *Pokój ludziom dobrej woli* (homilia, Rzym, 1.01.1986), „L'Osservatore Romano” 7(1986) nr 1, 4.

²⁷ Por. EV 104; por. także GS 22.

²⁸ Por. EV 104.

z ludzkich serc uczucie wdzięczności i czci tego wyjątkowego i niepowtarzalnego daru Bożego, jakim jest życie człowieka²⁹.

Nauczanie papieskie wyraźnie zatem ukazuje wymóg otwarcia rodziny na życie. Rodzina daje życie i sama jest budowana przez dar życia, które jest jednocześnie darem Boga. Maryja uczestnicząc w tajemnicy wcielenia uwrażliwia rodziny i społeczeństwo na świętość życia ludzkiego. Jednocześnie we współczesnej cywilizacji, którą Papież określa jako *cywilizację śmierci*, Maryja pomaga chrześcijanom bronić życia. Dlatego pobożność maryjna powinna być poparta czytelnym zaangażowaniem rodzin chrześcijańskich w kształtowaniu szacunku i dla życia ludzkiego i jego obronę.

3. Zakończenie

Jan Paweł II podkreśla wartość obecności Maryi w kształtowaniu rodziny jako środowiska miłości. Rodzina chrześcijańska winna odzwierciedlać relacje panujące w Świętej Rodzinie. W umacnianiu miłości i jedności rodziny ważną rolę pełni modlitwa.

Maryja pomaga też rodzinie bronić życia, otwierać się na nie, przyjmować je jako dar Boga. Takimi postawami winna wyróżniać się pobożność maryjna rodziny.

Ks. dr Ryszard Kuczer OMI

Markowice 5
PL - 88-320 Strzelno

e-mail: ryszardkuczer@wp.pl

Maria nella famiglia come luogo dello sviluppo morale secondo l'insegnamento di Giovanni Paolo II

(Riassunto)

La pastorale della famiglia fu uno dei più importanti compiti di Giovanni Paolo II. Il papa in diversi occasioni predicava il Vangelo della famiglia, anche nel contesto mariano. Il fondamento di questa impostazione pastorale della famiglia ha visto nella Scrittura. Il Figlio di Dio voleva nascere e crescere proprio nella famiglia umana. La sua Madre ha il ruolo importante non solo nella Santa Famiglia, ma anche nelle altre

²⁹ Por. JAN PAWEŁ II, *Wniebowzięta Matka i Królowa* (Rzym, 15.08.1994), w: *Anioli Pańskie z Papieżem Janem Pawłem II...*, t. 5, 380-381.

famiglie. Ella appare per loro come un modello della vita cristiana. Come la famiglia può imitare Maria nel suo cammino della crescita morale?

L'autore nella prima parte dell'articolo cerca di presentare la famiglia come un ambiente dell'amore. Il compito principale di ogni famiglia è creare l'ambiente favorevole per la crescita dell'amore responsabile. L'esempio di tale amore si può trovare in Maria e nel suo legame con Giuseppe.

In seguito, l'autore mette in luce l'immagine della famiglia come la comunità aperta alla vita in collaborazione con Dio. Anche qui l'esempio di Maria è importante e ricco di ispirazioni. Ogni famiglia deve accogliere la vita come il dono di Dio.